

ISSN 2414-5076 (PRINT)

ISSN 2617-6688 (ONLINE)

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ К. Д. УШИНЬСЬКОГО ЖУРНАЛ

№ 3 (148) 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2024-3>

**Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського. Випуск 3 (148). Одеса, 2024. 152 с.**

Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
внесено до **категорії «Б»** Переліку наукових фахових видань України
з педагогічних наук зі спеціальностей 011, 012, 013, 014, 015, 016, 231
(наказ МОН України від 17.03.2020 р. № 409)

Реєстрація Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» суб'єктом у сфері друкованих медіа за рішенням Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення № 225 від 01.02.2024 р. Ідентифікатор медіа R30-02641

Мови розповсюдження: українська, англійська.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Богуш А. М., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук України (Україна)

Заступник головного редактора:

Койчева Т. І., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Відповідальний редактор:

Буднік А. О., кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ ТА РЕДАКЦІЙНОЇ РАДИ:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Васильєва Т., доктор, професор (Латвія)

Кісієль М., доктор гуманітарних наук, доцент (Польща)

Ковтун О. В., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Копусь О. А., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Линенко А. Ф., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Лобанова-Шуніна Т., доктор педагогічних наук, професор (Латвія)

Луцан Н. І., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Окуневичюте Н. Л., доктор соціальних наук, професор (Литва)

Попова О. В., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Реброва О. Є., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Семенов О. М., доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Садовська Е. Я., доктор технічних наук, що спеціалізується в галузі історії архітектури та збереження пам'яток, професор (Польща)

Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського індексується у таких **базах даних:**

- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
- Google Scholar,
- ULRICHSWEB Global Serials Directory,
- CrossRef,
- Polska Bibliografia Naukowa (PBN),
- Research Bible (Academic Resource Index),
- Scilit (The Scientific Literature database),
- WorldCat,
- Directory of Open Access Journals,
- ERIHPLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences),
- Base (Bielefeld Academic Search Engine),
- Index Copernicus/ICI Journals Master List,
- Open Ukrainian Citation Index (OUCI).

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Вченою Радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» 26.09.2024 р. (Протокол № 2)

РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛУ НЕ НЕСЕ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗМІСТ СТАТЕЙ ТА МОЖЕ НЕ ПОДІЛЯТИ ДУМКУ АВТОРА!

Адреса редакції:

65020 м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26

тел. +38 (048) 718-57-22

E-mail: nv.pnpu@gmail.com

Веб-сайт: <http://nv.pdpu.edu.ua>

ISSN 2414-5076 (PRINT)

ISSN 2617-6688 (ONLINE)

Ministry of Science and Education of Ukraine
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky»

SCIENTIFIC BULLETIN

**OF SOUTH UKRAINIAN NATIONAL
PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K. D. USHYNKY
JOURNAL**

№ 3 (148) 2024

Publishing House
"Helvetica"
2024

DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2024-3>

**Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky.
Issue 3 (148). Odesa, 2024. 152 p.**

The Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky included into the Ukrainian list of specialized scientific publication, which are authorized to publish the results of dissertation for doctor degree and PhD by decree of Ministry of Education and Science of Ukraine from March 17, 2020 № 409.

Registration of the State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky" as a subject in the field of print media according to the decision of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting No. 225 dated February 1, 2024. Media identifier R30-02641

EDITORIAL BOARD:

Editor-in-chief:

Bogush A., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine)

Deputy Editor in Chief:

Koycheva T., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Responsible editor:

Budnik A., Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor (Ukraine)

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD:

Bogdanova I., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Kisiel M., Doctor of Humanities in Pedagogy, Associate Professor (Poland)

Kopus O., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Kovtun O., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Lobanova-Shunina T., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Latvia)

Lutsan N., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Lynenko A., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Okunevičiūtė Neverauskienė L., Doctor of Social Sciences, Professor (Lithuania)

Popova O., Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ukraine)

Rebrova O., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Sadowska E. J., Doctor of technical sciences specializing in history of architecture and conservation of monuments, Professor (Poland)

Semenog O., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Vasiljeva T., Doctor oec., Professor (Latvia)

Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky is indexed in these databases:

- Vernadsky National Library of Ukraine,
- Google Scholar,
- ULRICHSWEB Global Serials Directory,
- CrossRef,
- Polska Bibliografia Naukowa (PBN),
- Research Bible (Academic Resource Index),
- Scilit (The Scientific Literature database),
- WorldCat,
- Directory of Open Access Journals,
- ERIHPLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences),
- Base (Bielefeld Academic Search Engine),
- Index Copernicus/ICI Journals Master List,
- Open Ukrainian Citation Index (OUCI).

Recommended to publishing and disseminating over the Internet by the Academic council
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky» (pr. № 2 from September 26, 2024)

**THE EDITORIAL BOARD BEARS NO RESPONSIBILITY FOR THE CONTENT OF THE ARTICLES AND MAY NOT SHARE
THE AUTHORS' OPINION!**

Editorial office address:

26, Staroportofrankivska St., Odesa, 65020

Tel. +38 (048) 718-57-22

E-mail: nv.pnpu@gmail.com

Web-site: <http://nv.pdpu.edu.ua>

ЗМІСТ

Бойко Оксана Юріївна Розвиток навичок медіаграмотності під час навчання письмової онлайн-комунікації англійською мовою в середній школі.....	9
Боярська-Хоменко Анна Володимирівна, Науменко Станіслав Сергійович Зміст та організаційні форми професійного навчання обдарованих учнів у КНР.....	21
Ван Цзялун Педагогічні умови формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.....	28
Гудз Марія Степанівна Методика формування медіаграмотності учнів 5–6 класів засобами української літератури....	34
Ісаєнко Ганна Петрівна Форми і засоби формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю.....	40
Кирпа Анна Володимирівна Соціально-емоційне навчання як основа для викладання іноземної мови та розвитку вчителя	45
Кравченко Вікторія Леонідівна, Зуєнко Марина Олексіївна, Тимінська Ірина Миколаївна, Петрушова Наталія Вікторівна Викладання академічного письма англійською в гуманітарних ЗВО: нові підходи і практичні рекомендації.....	51
Опанасенко Оксана Віталіївна Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в закладах освіти територіальних громад під час воєнного стану.....	60
Паласевич Ірина Львівна, Береза Світлана Богданівна Розвиток креативності дітей дошкільного віку	65
Садовий Микола Ілліч, Трифонова Олена Михайлівна Методика навчання освітніх трансформаційних викликів студентів природничо-математичної та цифрової галузей.....	71
Самко Алла Миколаївна Особливості використання технологій штучного інтелекту в самоосвітній діяльності науково-педагогічних працівників ЗВО.....	77
Сичук Ольга Олександрівна Технології та механізми антикризового управління в закладах освіти.....	85
Скрипник Марина Іванівна, Кравчинська Тетяна Сергіївна, Волинець Наталія Петрівна Штучний інтелект та фази андрагогічного навчання.....	91
Сніжко Наталія Вікторівна Методи і форми білінгвального навчання вищої математики майбутніх інженерів у технічному університеті.....	98

Спіріна Тетяна Петрівна, Мартинюк Яна В'ячеславівна Проектування як інструмент розв'язання проблем територіальних громад, постраждалих від воєнних дій.....	105
Толочко Світлана Вікторівна, Васюк Оксана Вікторівна Формування позитивного психоемоційного інтелекту для виховання полікультурної особистості здобувачів освіти.....	110
Фенко Марія Ярославівна, Мацюк Зоряна Сергіївна Інноваційна парадигма комунікативної компетентності дітей дошкільного віку.....	116
Чекан Оксана Іванівна Цифровізація освіти для дітей з особливими освітніми потребами в Україні.....	122
Черненко Олександр Володимирович Інформаційні системи та технології управління якістю освітніми проектами.....	132
Черненко Наталія Миколаївна, Корабльов Віктор В'ячеславович Штучний інтелект та робототехніка в освіті: переваги та виклики.....	140
Шаргун Тетяна Олексіївна, Жукова Анна Робертівна Сучасні реалії освітнього процесу: компетенції викладача іноземної мови.....	146

CONTENTS

Boiko Oksana Developing media literacy skills in teaching written online communication in English at secondary school.....	9
Boiarska-Khomenko Anna, Naumenko Stanislav Content and organisational forms of vocational training of gifted students in the belles lettres....	21
Wang Jialong Pedagogical conditions for the formation of Project and Design Culture of future Fine Arts teachers.....	28
Hudz Maria Methodology of formation of students' media literacy 5 th –6 th grades in the lesson of Ukrainian literature.....	34
Isaienko Hanna Forms and methods of formation of auditory self-control skills of the future art school teacher in instrumental ensemble classes.....	40
Kyrpa Anna Social-emotional learning as a framework for foreign language instruction and teacher development.....	45
Kravchenko Viktoriia, Zuyenko Maryna, Tyminska Iryna, Petrushova Nataliia Teaching academic writing in English at humanitarian higher education institutions: new approaches and practical recommendations.....	51
Opanasenko Oksana Social and pedagogical work with children and youth in education institutions of territorial communities during marital state.....	60
Palasevych Iryna, Bereza Svetlana Development of creativity in preschool children.....	65
Sadovyi Mykola, Tryfonova Olena Methods of teaching educational transformational challenges for students of science, mathematics and digital fields.....	71
Samko Alla Features of using artificial intelligence technologies in the self-education activities of academic and pedagogical staff in higher education institutions.....	77
Cychuk Olga Technologies and mechanisms of crisis management in educational institutions.....	85
Skrypnyk Maryna, Kravchynska Tetiana, Volynets Nataliia Artificial intelligence and phases of andragogic learning.....	91
Snizhko Nataliia Methods and forms of bilingual teaching higher mathematics for future engineers at a technical university.....	98
Spirina Tetiana, Martyniuk Yana The project as a tool for solving the problems of territorial communities affected by military actions.....	105

Tolochko Svitlana, Vasyuk Oksana Formation of positive psycho-emotional intelligence for education of multicultural personality of applicants for education.....	110
Fenko Mariia, Matsiuk Zoriana Innovative paradigm of communicative competence of children of preschool age.....	116
Chekan Oksana Digitalization of education for children with special educational needs in Ukraine.....	122
Chernenko Oleksandr Information Systems and Technologies for Quality Management of Educational Projects	132
Chernenko Nataliia, Korablov Viktor Artificial intelligence and robotics in education: advantages and challenges.....	140
Sharhun Tetiana, Zhukova Anna Modern realities of the educational process: competencies of a foreign language teacher.....	146

Спіріна Тетяна Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

E-mail: t.spirina@kubg.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-0287-7343>

Researcher ID: GNI-7107-2022

Scopus: 57950126200

Мартинюк Яна В'ячеславівна

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 231
«Соціальна робота» кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

E-mail: y.martyniuk.asp@kubg.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2646-5845>

**Проектування як інструмент розв'язання проблем територіальних громад,
постраждалих від воєнних дій**

Виклики, з якими наразі зіштовхнулися територіальні громади, є також і можливістю налагодити соціальне партнерство та закласти основу для якісних перетворень. Зокрема, проектна діяльність завдяки її цілеспрямованості та зорієнтованості на результат сприятиме ефективності, підвищенню якості життя мешканців територіальних громад, зміцнить їх ресурсний і конкурентний потенціал

Повномасштабна війна, яка триває в Україні, вимагає пошуку сучасних механізмів розв'язання соціальних, соціокультурних, економічних, політичних, суспільних проблем і забезпечення актуальних потреб територіальних громад, постраждалих від воєнних дій. У статті визначено певні характерологічні ознаки територіальних громад: економічні; історико-культурні; організаційно-функціональні; політичні; природні; соціально-психологічні; територіальні.

Ретельне та деталізоване оцінювання громадами власних потреб слугуватиме впровадженню інноваційних форм залучення громадян до участі в місцевому самоврядуванні й передбачає такі етапи, як: організація груп з проведення оцінювання; визначення мети; підтримка значущого середовища; планування оцінювання; його проведення; формування робочих груп; інформування громади про результати оцінювання. Саме оцінювання громадами власних потреб є вагомим чинником прийняття відповідальних, ефективних управлінських рішень щодо успішного розвитку територіальних громад, постраждалих від воєнних дій. Залучення соціальними працівниками, фахівцями із соціальної роботи і волонтерами мешканців територіальних громад до оцінювання власних проблем і потреб сприяє не лише соціальній згуртованості, а й ефективному територіальному розвитку громади.

Ключові слова: громади, оцінювання потреб, соціальні проекти, проектна діяльність, соціальна допомога, соціальна підтримка, соціальні послуги, територіальна громада.

Вступ. Незважаючи на повномасштабне вторгнення, унікальним для України є розвиток територіальних громад саме в умовах воєнного стану. Питання забезпечення ефективності й відповідальності органів місцевого самоврядування задля розв'язання проблем та задоволення потреб мешканців територіальних громад є вкрай актуальним та важливим.

Виклики, з якими наразі зіштовхнулися територіальні громади, є також і можливістю налагодити соціальне партнерство та закласти основу для якісних перетворень. Власне, налагодження партнерської взаємодії гарантує якісні, дієві й бажані зміни, сприяючи підвищенню рівня добробуту, безпеки й поінформованості населення щодо можливостей розв'язання невідкладних питань розвитку й активізації територіальних громад.

Зокрема, проектна діяльність завдяки її цілеспрямованості та зорієнтованості на результат сприятиме ефективності, підвищенню якості життя мешканців територіальних громад, зміцнить їх ресурсний і конкурентний потенціал. Російсько-українська війна вимагає пошуку сучасних механізмів розв'язання соціальних, соціокультурних, економічних, політичних, суспільних проблем і забезпечення актуальних потреб територіальних громад.

Аналіз наукових джерел свідчить, що особливості розвитку й функціонування територіальних громад в умовах воєнного стану висвітлено в наукових працях Д. Камінного, Н. Лепіш, Я. Павлович-Сенети, І. Фурман; вивченню соціальної роботи в громаді в умовах війни присвятила свої дослідження О. Кравченко; методи оцінювання територіальною громадою власних потреб знаходимо в наукових дослідженнях М. Лехолетової, Т. Лях, Т. Спіріної (Лях, Спіріна, Лехолетова, 2022); роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану розглядали І. Пирога та М. Пирога.

Слід зазначити, що проєктна діяльність як інструмент розвитку територіальних громад розглядалась у роботах І. Запужляк, А. Полянської (Полянська, Запужляк, 2021); використання проєктного менеджменту в діяльності органів місцевого самоврядування досліджували Ю. Боковикова, О. Дурман; окремі аспекти проблематики соціального проєктування як організаційної форми соціальної роботи досліджує В. Лях (Лях, 2024); про учасницьке проєктування розвитку громад в умовах децентралізації публічного управління у своїх наукових розвідках розмірковують О. Іваніна, Т. Лозинська, Ю. Малько, Г. Петренко.

Мета та завдання дослідження. Саме проєктування є інструментом розв'язання проблем та забезпечення потреб територіальних громад для покращення якості суспільного життя. Тому метою статті є аналіз практичних аспектів застосування проєктного підходу в забезпеченні сталого і гармонійного розвитку територіальних громад, постраждалих від воєнних дій.

Матеріали і методи дослідження. У дослідженні використовувалися такі загальнонаукові методи, як теоретичний аналіз, синтез, узагальнення.

Результати дослідження. Повномасштабне вторгнення, активні бойові дії, які тривають досі, призвели до негативних наслідків у системі надання соціальних послуг. Соціальна та фізична інфраструктура деокупованих громад зазнала руйнувань, а система надання соціальних послуг вимагає повного відновлення, кількість громадян, які потребують соціальної допомоги та соціальної підтримки, постійно зростає (самотні люди похилого віку; особи з інвалідністю; люди, які втратили житло; малозабезпечені сім'ї; сім'ї з дітьми; жертви домашнього насильства тощо) (Лях, 2024).

Н. Лепіш зазначає, що територіальні громади за допомогою військових адміністрацій забезпечують якісні соціальні та адміністративні послуги своїм мешканцям, використовуючи новий механізм фінансово-економічного забезпечення, вони сприяють раціональному використанню ресурсів громади (Павлович-Сенета, Лепіш, 2022).

Водночас О. Євдокімов виокремлює певні характерологічні ознаки територіальних громад, як-от: економічні (власник комунального майна, розташованого на території громади, члени якої є платниками податків до місцевого бюджету); історико-культурні (громада існує та розвивається протягом певного часу, тому необхідно враховувати соціокультурні особливості, що впливають на психологічний клімат у громаді); організаційно-функціональні (система політичних і соціальних мереж, що функціонує згідно з демократичними принципами розвитку, участі її мешканців у розв'язанні питань своєї життєдіяльності); політичні (громада є суб'єктом правовідносин); природні (діяльність ґрунтується на засадах самоорганізації, соціально-економічної активності, необхідності розвитку); соціально-психологічні (усвідомлення кожним членом громади себе її частиною, спільність інтересів); територіальні (певна територія, мешканці проживають або працюють на цій території, мають нерухоме майно) (Євдокімов, 2018).

Нагальними завданнями органів місцевого самоврядування є забезпечення діяльності територіальних громад, постраждалих від воєнних дій, оскільки люди мають отримати всю необхідну допомогу, соціальну підтримку та основні послуги. Для ухвалення дієвих та ефективних для діяльності територіальних громад рішень, відновлення їх дієздатності, забезпечення безпеки людей на деокупованих територіях створюються військові адміністрації. Держава надає таким громадам інформаційну, освітню, організаційно-методологічну, матеріальну, фінансову допомогу.

Водночас кожна територіальна громада потребує різних підходів щодо перспективного планування розвитку, адже має різний ступінь руйнувань, наближеність до районів проведення воєнних (бойових) дій, різний склад, кількість населення, інші потреби.

Ретельне та деталізоване оцінювання кожною громадою власних потреб слугуватиме впровадженню інноваційних форм залучення громадян до участі в місцевому самоврядуванні. Зокрема, надання такої оцінки буде підґрунтям для розроблення стратегій і перспективних планів розвитку територіальних громад.

Саме оцінювання громадами власних потреб є вагомим чинником прийняття відповідальних, ефективних управлінських рішень щодо успішного розвитку територіальних громад, постраждалих від воєнних дій. Залучення соціальними працівниками, фахівцями із соціальної роботи та волонтерами мешканців територіальних громад до процесу оцінювання власних проблем і потреб сприяє не лише соціальній згуртованості, а й ефективному територіальному розвитку громади (Спіріна, 2022).

Визначення та оцінювання громадою власних потреб передбачає такі етапи: організація груп з проведення оцінювання; визначення мети; підтримка значущого середовища; планування оцінювання;

його проведення; формування робочих груп; інформування громади про результати оцінювання (Лях, Спіріна, Лехолетова, 2022).

Для оцінювання територіальною громадою власних потреб використовуються такі методики, як: «Брейнстормінг», «Відкритий простір», «Картування», «Лінія часу», «Майстерня», «Матриця», «Світове кафе».

Вивчаючи практику застосування проєктної діяльності, науковці наголошують, що вона характеризується цілеспрямованістю та конкретизацією, логікою й послідовністю завдань, які ставляться перед проєктом та громадою загалом. Проєкт розглядають як інструмент соціокультурного й економічного розвитку територіальних громад, постраждалих від воєнних дій, та як механізм міжнародного партнерства у сприянні їх розвитку (Полянська, Дрогомирецький, 2017). Є. Удод зазначає, що проєктування є інструментом поліпшення партнерської взаємодії для вдосконалення професійності мешканців територіальних громад щодо реалізації проєктної діяльності (Удод, 2015). Зокрема, Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко досліджували інноваційні інструменти проєктного планування, зосереджуючись на сучасних підходах до планування розвитку громад (розроблення стратегії, діагностика розвитку громад, просторове планування) (Васильченко, Парасюк, Єременко, 2015).

Отже, проєкт є ефективним інструментом поліпшення соціокультурних умов та забезпечення першочергових і актуальних потреб територіальних громад, постраждалих від воєнних дій. Проєктна діяльність може застосовуватись для реалізації будь-яких проєктів територіального розвитку.

В умовах російсько-української війни, невизначеності, екзистенційної кризи виняткового значення набуває залученість отримувачів соціальних послуг у соціально позитивну діяльність, спрямовану на покращення добробуту громади та конкретного мешканця зокрема. Саме проєктування як діяльність є основою життєдіяльності людини.

Варто зазначити, що проєкт засвідчує векторну спрямованість та зорієнтований на досягнення цілей. Проєкти, що розробляються та реалізуються у сфері освіти й соціальної роботи, здебільшого визначають як соціальні. Отже, метою соціального проєкту є створення, оновлення, підтримка в середовищі громади позитивних цінностей, які мають просторові, часові, ресурсні обмеження. Проєктна діяльність у територіальних громадах, постраждалих від воєнних дій, спрямована на вдосконалення соціального та фізичного середовища, суспільних відносин, поліпшення соціального благополуччя, добробуту особи, групи, громади (Лях, 2024).

Важливо окреслити характерні ознаки, які відрізняють проєкти від різноманітних заходів, ініціатив, програм розвитку територіальних громад та гарантують реалізацію визначених завдань: спрямованість на досягнення конкретної мети; координація взаємопов'язаних дій; установлення чітких термінів щодо початку і завершення проєкту; наявність бюджету (фінансовий, ресурсний, часовий); неповторність та унікальність у певній мірі.

Щоб активізувати громаду до дій, важливо переконати мешканців у тому, що саме вони є розробниками планів, концепцій, ідей свого майбутнього, реалізаторами проєкту задля посилення громадянської активності та соціальної відповідальності (Лях, Спіріна, Ковтун, 2023). Виклики сьогодення мають дієвий вплив на якість і добробут життєдіяльності членів громади й ставлять додаткові пріоритети щодо її розвитку, як-от: екологічний, економічний, соціокультурний, соціальний аспекти.

Короткотермінові проєкти, строк реалізації яких менше року, є найбільш затребуваними в нинішніх соціально-економічних умовах. Це зумовлено наявністю в територіальних громадах значної кількості нагальних, важливих проблем, які потребують термінового розв'язання в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

Однак наслідком реалізації короткострокових проєктів може бути втрата системної, перспективної проєктної діяльності задля розв'язання проблем територіальних громад.

Висновки. Отже, відбудова територіальних громад, постраждалих від воєнних дій, – процес нелегкий, тривалий, однак у разі правильної організації він сприятиме їх відновленню й подальшому гармонійному, ефективному й сталому розвитку.

Водночас, розробляючи соціальні проєкти щодо відновлення деокупованих громад, важливо враховувати сучасні виклики, особливості, тенденції, вимоги: соціально-економічні, геополітичні, соціокультурні. Це можливо в разі проведення якісного оцінювання громадами власних потреб, формування чіткого бачення та перспектив відновлення. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо в дослідженні підходів та стратегій щодо розв'язання проблем територіальних громад, постраждалих від воєнних дій.

Література

Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf>

Денисюк О., Дуля А., Вайнола Р. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. ; ред.: О. Епель, Т. Лях, І. Силантьєва. Ужгород : ПІК-У, 2023. 420 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/374582040_Aktualni_pitanna_socialnoi_roboti#fullTextFileContent

Євдокімов О. Організаційне забезпечення функціонування та розвитку територіальної громади. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/152.pdf

Лях В. Соціальний проєкт як організаційна форма соціальної роботи. *Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи* : матеріалами II Міжнар. науково-практ. конф., м. Житомир, 4 квіт. 2024 р. Житомир, 2024. С. 214–217. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ftd-Ziw2NBbgTMvCtysLZ9I60LwPDu4J/view>

Лехолетова М., Лях Т., Спіріна Т. Методи оцінки територіальною громадою власних потреб. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2022. № 1 (50). С. 178–181. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.178-181>

Лях Т., Спіріна Т., Ковтун Є. Розвиток соціальної згуртованості територіальної громади. *Вісник Humanitas*. 2023. № 3. С. 41–48. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/1271/1182>

Павлович-Сенета Я., Лепіш Н. Територіальні громади в умовах воєнного стану в Україні: адміністративно-правове забезпечення та особливості функціонування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. С. 209–214. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267567/263393>

Полянська А., Дрогомирецький В. Проєктна діяльність як інструмент міжнародного партнерства у забезпеченні розвитку територій. *Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем* : матеріали VI міжнар. науково-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 11–13 жовт. 2017 р. Івано-Франківськ, 2017. С. 152–155.

Полянська А., Запхляк І. Проєктна діяльність як інструмент розвитку територіальних громад. *Університетські наукові записки Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова*. 2021. Т. 1. С. 160–170. URL: https://scholar.archive.org/work/f7zhaafuvzdzt7ztouklgv3wi/access/wayback/https://unz.univer.km.ua/article/download/79_160-170/pdf

Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022 : станом на 10 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 19.07.2024).

Спіріна Т. Прийняття ефективних рішень як складова професійної культури соціального працівника. *Information and innovative technologies in the turbulence era* : монографія. Katowice, 2022. Р. 232–249. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/2912632ea83f285f98cb7b0c9bf6ab1b.pdf>

Удод Є. Проєктний підхід щодо підсилення спроможності територіальних громад в умовах децентралізації. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 4. С. 6–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/arlpur_2015_4_3

The project as a tool for solving the problems of territorial communities affected by military actions

Spirina Tetiana

*PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor at the Social Pedagogy and Social Work Department
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine*

Martyniuk Yana

*Student of the third (educational-scientific) level of higher education with specialty 231 “Social Work”
at the Department of Social Pedagogy and Social Work
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine*

The challenges currently faced by territorial communities are also an opportunity to establish social partnership and lay the foundation for qualitative transformations. In particular, project activity, thanks to purposefulness, orientation to the result, will contribute to the efficiency and quality of life of residents of territorial communities, strengthening their resource and competitive potential.

The ongoing war requires the search for modern mechanisms for solving social, socio-cultural, economic, political, societal problems and ensuring the urgent needs of territorial communities affected by military actions. In the article, the authors note certain characterological features of territorial communities: economic; historical and cultural; organizational and functional; political; natural; socio-psychological; territorial.

A thorough and detailed assessment by communities of their own needs will serve to implement innovative forms of citizen involvement in local self-government. The community's determination and assessment of its own needs involves the following stages: organization of assessment groups; definition of the goal; support of a meaningful environment; assessment planning; assessment; formation of working groups; informing the community about the assessment results. Namely, communities' assessment of their own needs is an important factor in making responsible, effective management decisions regarding the successful development of territorial communities affected by military actions. Involvement of social workers, social work specialists, volunteers, residents of territorial communities in assessing their own problems and needs contributes not only to social cohesion, but also causes effective territorial development of the community.

Keywords: community, methods, signs, assessment of needs, problems, needs, project, project activity, social assistance, social support, social services, territorial community.

References

Denysiuk, O., Dulia, A., & Vainola, R. (2023). *Aktualni pytannia sotsialnoi roboty [Current issues of social work]*. RIK-U. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/374582040_Aktualni_pitanna_sotsialnoi_roboty#fullTextFileContent [in Ukrainian].

Liakh, T., Spirina, T., & Kovtun, Ye. (2023) Rozvytok sotsialnoi zghurtovanosti terytorialnoi hromady [Development of social cohesion of the territorial community]. *Vvichlyvist. Humanitas*, (3), 41–48. Retrieved from <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/1271/1182> [in Ukrainian].

Liakh, T., Spirina, T., & Lekholetova, M. (2022). Metody otsinky terytorialnoiu hromadoiu vlasnykh potrebu [Methods of assessment of the territorial community's own needs]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. 1(50), 178–181. Retrieved from <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/257715> [in Ukrainian].

Liakh, V. (2024). Sotsialnyi proiekt yak orhanizatsiina forma sotsialnoi roboty [Social project as an organizational form of social work]. *Aktualni pytannia rozvytku osobystosti: suchasnist, innovatsii, perspektyvy*, 214–217. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1ftdZiw2HBbgTMvCtysLZ9I60LwPDu4J/view> [in Ukrainian].

Pavlovych-Seneta, Ya., & Lepish, N. (2022). Terytorialni hromady v umovakh voiennoho stanu v Ukraini: administratyvno-pravove zabezpechennia ta osoblyvosti funktsionuvannia [Territorial communities in the conditions of martial law in Ukraine: administrative and legal support and peculiarities of functioning]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, 209–214. Retrieved from <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267567/263393> [in Ukrainian].

Polianska, A., & Drohomiretskyi, V. (2017). Proiektna diialnist yak instrument mizhnarodnoho partnerstva u zabezpechenni rozvytku terytorii [Project activity as a tool of international partnership in ensuring the development of territories]. *Teoriia i praktyka stratehichnoho upravlinnia rozvytkom haluzevykh i rehionalnykh suspilnykh system*, 152–155.

Polianska, A., & Zapukhliak, I. (2021). Proiektna diialnist yak instrument rozvytku terytorialnykh hromad [Project activity as a tool for the development of territorial communities]. *Universytetski naukovyi zapysky Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuzkova*. 1, 160–170. Retrieved from https://scholar.archive.org/work/f7zhaafuvzdzh7ztouklgv3wi/access/wayback/https://unz.univer.km.ua/article/download/79_160-170/pdf [in Ukrainian].

Spirina, T. (2022) Making effective decisions as a component of the professional culture of a social worker. Information and innovative technologies in the turbulence era. Retrieved from <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/2912632ea83f285f98cb7b0c9bf6ab1b.pdf> [in Poland].

Udod, Ye. (2015). Proektnyi pidkhid shchodo pidsylennia spromozhnosti terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii [Project approach to strengthening the capacity of territorial communities in conditions of decentralization]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, (4). 6–13. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_4_3 [in Ukrainian].

Ukaz Prezydenta Ukrainy “Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini” [Decree of the President of Ukraine “On the introduction of martial law in Ukraine”] № 64 (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> [in Ukrainian].

Vasylchenko, H., Parasiuk, I., & Yeremenko, N. (2015). *Planuvannia rozvytku terytorialnykh hromad [Development planning of territorial communities]*. “VI EN EI” Retrieved from <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf> [in Ukrainian].

Yevdokimov, O. (2018). Orhanizatsiine zabezpechennia funktsionuvannia ta rozvytku terytorialnoi hromady [Organizational support for the functioning and development of the territorial community]. *Efektivna ekonomika*. № 6. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/152.pdf [in Ukrainian].

Accepted: September 10, 2024